

МОРАЛЬНА СКЛАДОВА ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ

Вже на етапі некласичної науки, який почався з кінці XIX століття і тривав до 60-х років століття XX, низка наукових відкриттів продемонструвала певні зрушення в практиці наукового пізнання. Ці відкриття і, перш за все, релятивістська фізика, підважили засади, на яких будувалась класична механіка. Зазнали ерозії попередні уявлення про абсолютність простору і часу. Виявилось, що детермінізм, запроваджений Лапласом в науку, перестає працювати. Глибина проникнення в сутність фізичних явищ, якої досягли науковці в XX столітті, поставила питання корекції канонів класичної науки. В наукових дослідженнях чим далі, тим все більше, став проявлятися відносний характер знання.

Світ захитався. Сталість опинилась під загрозою. Описати предмети дослідження, як і світ у цілому, у традиційній категорії об'єктивності, ставало все важче. Використання приладів в осягненні природних законів внесло свої корективи. Не враховувати їхній вплив на результати пізнання стало неможливим. Відповідно, змінилось розуміння об'єктивності. До неї додався суб'єктивний компонент. Активність суб'єкта все частіше стала відбиватись на кінцевих результатах наукових досліджень. У зв'язку з цим стала проявлятися тенденція до зближення природничих і гуманітарних наук.

Власне, це й стало початком нового етапу в розвитку знання, який отримав назву постнекласичної науки. Відносність як прояв та визнання процесуального характеру пізнання вкупі зі зближенням наук, як природничих між собою, так і з соціокультурними дисциплінами, породили необхідність перехресного використання напрацювань із різних галузей наукового пізнання. Так постали трансдисциплінарні дослідження. Оскільки в ці дослідження була включена і людина, то постнекласичною наукою по

суті стали трансдисциплінарні дослідження складних самоорганізованих людиномірних систем.

Характерною ознакою постнекласичної науки є взаємовплив природничих наук на соціогуманітарні і, навпаки, соціогуманітарних на природничі.

Вплив людини на пізнання природних явищ проявляється не лише в тому, що сьогодні дослідники використовують прилади для реалізації своїх наукових задач. Застосування здобутих знань в прикладних технологіях змінює природний ландшафт, дозволяє людині все глибше вторгатись в об'єктивне середовище, накладати на нього свою суб'єктивну печать. Реальністю стало творення нових продуктів та матеріалів. Стосовно матеріалів можна назвати поліетилен, пластмаси, гуму та інші штучні вироби.

Розвиток молекулярної біології та генетики дозволив проникнути в таїну живого. Стали можливими генні технології, розкриття структури ДНК, вплив на спадковість. Штучним шляхом були створені інсулін, інтерферон, а тепер на генній основі і деякі антикоронавірусні вакцини. З'явилися перші генетично модифіковані організми, що широко використовуються в городництві та садівництві. Людська суб'єктивність стала складовою частиною об'єктивного світу. Зміни в біосфері відбуваються під все більшим впливом людської діяльності, як теоретичної, так і практичної. Не тільки існування живого на Землі, але й збереження планети лягло на відповідальність людини.

Особливо гострим питання відповідальності, а значить моральності, постало з відкриттям генної технології, яку назвали клонуванням. Вже саме походження слова підкреслює, що мова йде не про природний шлях відтворення вищих живих істот, розмноження яких відбувається статевим шляхом, а про вегетацію, через, умовно кажучи, пагони, черешки.

Допоки клонування здійснювалось в галузі рослинництва, тваринництва, рибного господарства, питання хоч і виникали про його

наслідки, однак особливих пристрастей не спостерігалось. Збурення громадськості з'явилося тоді, коли в 90-х роках минулого століття клонували овечку Доллі. Практично одразу виникла спокуса клонувати людину. Навіть знайшлися ентузіасти, які захотіли взяти участь у такому експерименті.

Експеримент небачений, адже мова йде про створення істоти, яка абсолютно тотожна батьківській. Ким буде цей новий організм? Є цей експеримент благом чи злом для окремої людини і людської популяції взагалі? Якими будуть безпосередні та віддалені наслідки такого вторгнення в людський тип? І це далеко не всі питання, які виникають у випадку прийняття такої технології відтворення людей.

Навіть природне відтворення людини інколи призводить до народження дітей з фізичними та психічними вадами. А що чекає клонуваних, коли нам відомо, що успішному клонуванню овечки Доллі передувало 277 невдалих спроб. Вчені передбачають, що клонування людини буде супроводжуватись ще більшою кількістю непередбачуваних ситуацій, що може вилитись у появі немалої кількості калік, потвор, не кажучи вже про мертвонароджених. З огляду на всі можливі наслідки застосування такої технології, виникає питання – наскільки вона є моральною, прийнятною для людини?

А вже зовсім на днях пройшла інформація про запевнення вчених, що можливе клонування зниклих динозаврів. Із решток викопаних кісток древніх тварин виділені соматичні клітини, які, як вважають спеціалісти, можна використати для клонування. Така можливість є вельми цікавою з наукової точки зору, але знову ж таки – чи не виникнуть нові проблеми, пов'язані з порушенням біоценозу, який склався уже після того, як ці тварини вимерли?

Непростою проблемою є й застосування технології клонування в сільському господарстві. З одного боку, є можливість таким способом збільшити продовольчі ресурси планети, що дуже важливо в умовах їх обмеженості та тиску на планету бурхливого зростання народонаселення. З іншого – вже зараз інформовані громадяни, що турбуються про власне

здоров'я, намагаються уникати вживання продуктів з ГМО саме через непередбачуваність наслідків.

Отже, розвиток постнекласичної науки, яка характеризується взаємопроникненням природничих і гуманітарних наук, породив феномени, що вимагають нового осмислення. В її рамках виникають, чи отримують нове прочитання, економічні, медичні, етичні, філософські, релігійні та інші аспекти. Всі вони, так чи інакше, зводяться до відповідальності людини за майбутнє своє та планети.

Сьогодні людство постало перед необхідністю нового осмислення моральності та її впливу на цілісний розвиток людини і природи. Основою такого ставлення до світу є моральна складова сучасної постнекласичної науки, її гуманітарного аспекту.

І.М. Кушнір

(ХНУ ім. В.Н. Каразіна), м. Харків

МОВА ЛІКАРЯ МАЄ ЗНАЧЕННЯ (ГУМАНІЗАЦІЯ МОВНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ)

Мовна освіта – одна з підсистем сфери освіти, в якій мова й освіта постають як комплексні системні інструменти соціалізації особистості студента. Сучасні освітні системи (зокрема мовноосвітня), як ніколи, зосереджені на кожній окремій особистості, що свідчить про максимальну гуманізацію. Людина перебуває в центрі не лише технологічного прогресу, дослідження оточення, але й навчання та виховання. «Антропоцентричний підхід у науці змінив акценти в меті мовного навчання – не знання про мову і навіть не знання мови, а формування мовної особистості, здатної ефективно здійснювати міжкультурну комунікацію» [3, с.78]. Таки й особистісний розвиток стає особливо важливим для іноземних студентів, які здобувають вищу освіту в Україні. Для них мова країни навчання виконує функцію